

הקדמה

על פי הערכות רווחת כיום הדעה שכ-20 מיליון בני אדם ברחבי העולם, סובלים ממחלת הארכנואידיטיס

ברפואה המודרנית רבות הפרוצדורות הרפואיות הפולשות אל חלל קרומי מערכת העצבים המרכזית בעמוד השדרה: בדיקות שונות, הרדמה אזורית, ניתוחים ומתן תרופות. ככל שפרוצדורות אלה נפוצות יותר, כך עולה שכיחותה של מחלת הארכנואידיטיס על רמותיה השונות.

בהקדמה זו תובא סקירה כללית על מצבה ה"פוליטי-חברתי-רפואי" המורכב של הארכנואידיטיס כיום, וזאת כדי להגביר מודעות בקרב אנשי מקצוע מתחומים שונים ובקרב הקהל הרחב, לעצם קיומה. כמו כן, לפתח חשיבה אחרת ביחס אליה, שכן בניגוד למיתוס - שכיחותה גבוהה יותר ממה שנרצה להודות. בנוסף, ברצוני להפנות את תשומת הלב לדין הציבורי המתנהל כיום ברחבי העולם המערבי, ביחס למחלה זו שהרפואה המודרנית, על התקדמותה המדעית המרהיבה ויתרונותיה הרבים, יצרה כישות קלינית בעלת השלכות קשות על האדם הפרטי ועל החברה כולה.

ברמה הפילוסופית-אתית יש במחלה זאת אמירה חזקה שיש לתת עליה את הדעת והיא בבחינת חומר למחשבה עבור כל אדם בחברה מתקדמת ונאורה.

הטבע חכם ולפיכך יצר אותנו כפי שאנחנו, ולא בכדי. המוח האנושי, חוט השדרה ומערכת העצבים הספינלית, מוגנים מעצם טבעם באמצעי הגנה יוצאי דופן, על ידי עצמות החוליות, על ידי נוזל ועל ידי 3 קרומי הגנה. העבה שבהם, קרום הדורה, משמש כחוצץ המגן על שני הקרומים העדינים האחרים - הארכנואיד והפיה. הקרומים הללו הם המזינים, התומכים והמגינים על רקמות העצבים. נוזל המוח ועמוד השדרה נוצר בחלל התת-ארכנואידלי ומשם הוא עובר אל פני השטח של המוח, שם הוא נספג מחדש אל מחזור הדם.

החלל התת-עכבישי הוא המבנה העדין והשבירי ביותר בגוף

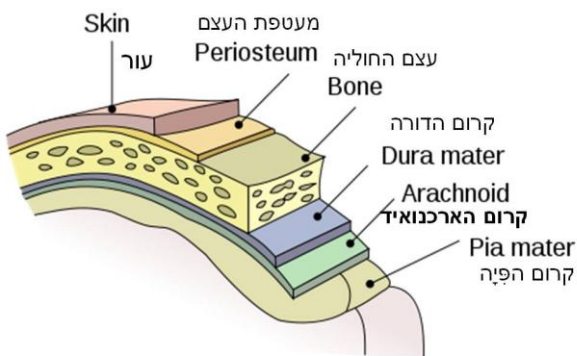
האדם. שברירות זאת מאפשרת רק מידה קטנה של יכולת

לעמוד ב"פלישה" חיצונית. החלל

התת-עכבישי הוא "קודש הקודשים"

האמיתי של גוף האדם.

המילה "ארכנואיד" פירושה ביונית: עכביש. קרום הארכנואיד או הקרום העכבישי, הנו אחד משלושה **קרומים** העוטפים את מערכת

העצבים המרכזית: דוֹרְהָ, אֶרְכָנוֹאִיד, פִּיָה - בסדר זה כלפי פנים תעלת עמוד השדרה. מונח זה נטבע לראשונה על ידי החברה האנטומית של אמסטרדם, בשנת 1664. הארכנואיד בנוי מריקמה חיבורית ותפקידו להוות מגן "רך" על מערכת העצבים. המראה שלו כמו קורים של עכביש ומכאן שמו.

ארכנואידיטיס היא בעיית בריאות כרונית, מגבילה ומייסרת הגורמת לשיבוש מהלך החיים התקין, לנכות, לכאבים עזים ולטווח רחב של הפרעות נוירולוגיות.

אופי הבעיה בארכנואידיס - שמשמעותה "**דלקת של קרום הארכנואיד**", הנו פגיעה דלקתית מקומית או מפוזרת והצטלקויות בקרום העכבישי - Arachnoid. מקור הגורם לדלקת ולהתדבקות בשורשי העצבים - Adhesive, יכול לבוא ממקורות חיצוניים, כמו בדיקות פולשניות, פעולות הרדמה ספינליות, טיפולים - כמו הזרקת סטרואידים לתעלת עמוד השדרה או תרופות כימוטרפיות וניתוחים, או על רקע מחלות פנימיות, כמו עגבת, שחפת, זיהומים וירליים, גידולים ועוד.

ארכנואידיטיס נחשבה על ידי גורמי הרפואה, עד לפני מספר שנים, כבעיה נדירה וזניחה מבחינה סטטיסטית, אך **בדו"ח בורטון** דווח כבר בשנת 1978 כי "**זאת תופעה שכיחה בקרב מטופלים הסובלים מכאבי גב או כאבי רגלים חזקים וירידה בתפקוד, על רקע תסמונת כשל ניתוח גב - failed back surgery syndrome**" נמצא שארכנואידיטיס הנה הגורם השלישי בשכיחותו להתפתחותה של תסמונת הכשל של ניתוח גב, אחרי היצרות תעלת עמוד השדרה ופריצות דיסק חוזרות.

ההיגיון הבריא אומר שאם קיימת רקמה כל כך עדינה ושברירית בגופנו, הרי שכל פלישה אליה, פציעתה או החדרת חומר זר, על אחת כמה וכמה כזה המהווה איום כימי, יגרום לה לנזק בלתי הפיך.

היקף הבעיה

הסקירה של הספרות המקצועית אותה ערכתי, הניבה תוצאות מאכזבות, בלשון המעטה.

המצב מורכב עוד יותר, שכן ההנחה הרווחת בקרב המומחים היא, שבמקרים רבים, הגורם להתפרצות המחלה, **הוא התערבות רפואית - iatrogenic**, כמו: **הדמיית עמוד השדרה בחומר ניגודי**, סיבוך לאחר ניתוח גב, החדרת חומרי טיפול שונים לתעלת עמוד השדרה, הרדמות אפידוראליות חוזרות, ועוד.

במהלך שימוע בבית הנבחרים שנערך באנגליה, ב-25.3.1998, הועלתה סוגית הארכנואידיס על רקע שימוש ב-Myodil - חומר ניגוד על בסיס שומן, ששימש עד אמצע שנות ה-80 בבדיקת המילוגרפיה (**Myelogram**). בתגובה לשאלה שעסקה בנתונים לגבי מספר המקרים של חולים שאובחנו במחלה זאת ב-20 האחרונות, אמר סגן שר הבריאות הבריטי "**הנתונים**

לגבי שאלה זאת אינם בנמצא".

היכולת לבחון שכיחות והארעות של מחלה מסוימת, סקירתה בנקודת זמן מסוימת ועל רצף הזמן, נמדדות בין היתר על פי מידת המודעות והנכונות לדיווחים בקרב אנשי מקצוע.

בעיה נוספת הקשורה בארכנואידיטיס והיכולת לאבחן מחלה זו, היא שבמקרים רבים התסמינים מופיעים שנים רבות לאחר ביצוע הפרוצדורה הרפואית, וישנם מקרים בהם מתוארת התפרצות המחלה גם לאחר 30 שנה. (במקרה שלי המחלה התפרצה לאחר 16 שנה מביצוע בדיקת המילוגרפיה. האבחון נעשה רק לאחר 10 שנים, קרי: לאחר 26 שנה).

השאלה הנשאלת אם כן, האם רמת הדיווחים או כמות המאמרים והמידע הקיימים בספרות המקצועית, אכן משקפים את המציאות כפי שהיא, או שמא הרפואה לא מזדרזת לדווח על מגבלותיה ונזקיה ואף מתכחשת להם. ולכן, רופאים אכן יזדרזו לומר: ארכנואידיטיס היא מחלה נדירה, והאם חברות התרופות והחברות לציוד רפואי, לא מעורבות בצורה כזו או אחרת בדרך בה מוצגים תכשיריהם בהמעטת קיום הסיבוכים והנזקים שהם יוצרים?

כל סקירה בלתי משוחדת על מחלת הארכנואידיטיס, מהווה קושי, הן בשל מודעות נמוכה ביותר לבעיה בקרב אנשי מקצוע, הן בשל חוסר התייחסות מדעית לבעיה והן [בשל ניגוד אינטרסים מצד אנשי רפואה, לדווח על הבעיה](#) וליישם לגביה מדיניות של ניהול סיכונים, כמו בתחומים רבים ברפואה.

לפיכך, תפיסת הבעיה והיקפה אינן ידועות ואין לגביה נתונים סטטיסטיים מדויקים. יחד עם זאת, ברור היום שהיא הרבה יותר שכיחה ממה שנוטים להאמין.

המסקנה המתבקשת מכל האמור לעיל, שיש להשקיע חשיבה יצירתית, כנה וללא משוא פנים, בעריכת מחקרים שיבדקו את שכיחותה של מחלת הארכנואידיטיס, שכן הרפואה בוחנת ומבקרת את עצמה. משמעות הדבר היא שאת המחקרים יש לערוך באופן קפדני, הם צריכים להיות גם רטרוספקטיביים (ראיה לאחור), ארוכי-טווח, בעלי מערכת מדויקת של איסוף נתונים נרחב, בעלי כלי בדיקה מאוד מדויקים (MRI מותאם מבחינה טכנית, למשל. מה שהופך מחקרים כאלה ליקרים כמובן) מחד, ובעלי מדדים איכותיים בלתי ניתנים לכימות (כמו, אופי תסמינים), מאידך. כמו כן יש צורך חיוני בשיתוף פעולה נרחב של אנשי מקצוע מתחומי רפואה שונים ולאוו דווקא מתחום הנירולוגיה, ההרדמה והאורטופדיה.

ראוי לציין שכיום הולכים ומתרבים בכל רחבי האינטרנט, אתרים מקיפים המוקדשים למחלת הארכנואידיטיס ומיועדים לבעלי מקצוע ולקהל הרחב, פורומים, קבוצות תמיכה וירטואליות וסרטי יוטיוב. "פריחה" זו הנה ביטוי לצורך אמיתי הקיים בשטח.

האתר הזה הנו ראשון מסוגו בארץ. כל כך ראשון, עד כי מערכת "גוגל" מתקשה לקבל חלק ממילות המפתח בעברית, בשל נדירותן.

עד כמה נדירה [ארכנואידיטיס](#) בעלת "משמעות קלינית"?

מתוך הדיווח של [משרד הבריאות בניו זילנד](#), בשיתוף עם בית הספר הנוצרי לרפואה ולמדעים:

"מצטברות יותר ויותר עדויות לכך שכל אדם שעבר אי-פעם בדיקת מילוגרפיה באמצעות חומר ניגודי על בסיס שומן, ששימוש רווח משנות ה-40 של המאה הקודמת, עד אמצע שנות ה-80, נותר עם צלקות קבועות בקרום הארכנואיד והפרעות ברמות שונות ביצור נוזל מערכת העצבים המרכזית (C.S.F). בטווח השנים הללו נערכו כמיליון בדיקות מילוגרפיה בשנה, בכל רחבי העולם. הצטלקות משנית של קרום הארכנואיד בתגובה לחומר שהנו בבחינת גוף זר, ארעה בכל אחד ואחד מהמקרים הללו!

כמה מאותם אנשים סבלו ממצב מתקדם של Adhesive Arachnoiditis, עד כדי תצוגה מלאה של התסמינים - דבר זה פשוט בבחינת לא ידוע. בכמה מן המקרים הללו התקדמה הדלקת מקרום הארכנואיד בעמוד השדרה, אל המוח עצמו והובילה למוות? גם זה אינו ידוע. למרות העדרם של נתונים אלה, ברור כיום שמספרם של אלה שנפגעו בשל הצטלקות קרום הארכנואיד, הנו גבוה.

ובכן, כמה אנשים מאותה קבוצה, פתחו תסמינים מלאים של ארכנואידיטיס, הפכו לנכים, סובלים ומוגבלים ונמצאים מתאימים להגדרה של "מחלה משמעותית מבחינה קלינית"? כמה זה "נדיר"? ההגדרה כמובן מצויה "בעיני המתבונן".

Long גורס שמדובר ב-1% מאותם אלה שנמצא אצלם קרום ארכנואיד מצולק, ושמצבם משמעותי מבחינה קלינית (כלומר: ניתן לכנות זאת מחלה קשה. ש.ש.) אך עורך מחקר זה (ד"ר צרלס בורטון) מאמין שמדובר ב-5% וזאת הערכה מדויקת יותר, לדעתו.

המסקנה המתבקשת: כל חדירה לקרומי מערכת העצבים, בין אם בבדיקה, בין אם בהרדמה ובין אם בניחות, חושפת אותנו למחלת הארכנואידיטיס ולמהלכה המייסר.

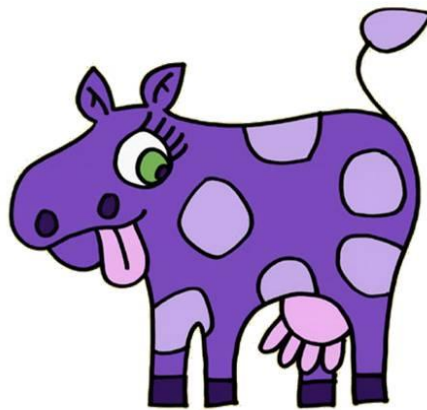
[במאמר משנת 1990](#) העוסק בארכנואידיטיס, שהופיע בכתב העת רפואי J R Med Soc. April 1990; 83(4): 262-265, נאמר כדלקמן: "ניתן בקלות להגדיר את מחלת הארכנואידיטיס באיזור עמוד השדרה הלומבלי-סקרלי (עמוד שדרה מותני-תחתון), כ"פרה הסגולה" של הרפואה, כאשר מעט מנתחים ראו אותה, ומעטים אף יותר מייחלים לראות אותה.

למרות הרצון העז הזה, ארכנואודיטיס מייצגת סיבוך קשה ורציני שמקורו בפעולה רפואית (iatrogenic), ומהותו דלקת, טראומה ותגובה לגוף זר בקרום הארכנואיד.

...מאמר זה מכוון לאנשי מקצוע מתחומים שונים ורופאים כלליים אשר יתכן שירצו לעשות אבחון מחדש למטופלים שבאו אליהם עם תסמינים וסימנים מוזרים... יתכן שישנם אלפים רבים של אנשים ברחבי בריטניה וכמותם, בכל רחבי העולם, שאינם מודעים כלל למקור של הסבל הרב שלהם... כמו כן יש לקוות שמחלה קשה זו שנגרמה על ידי פעולות רפואיות, תובא למודעות הציבורית, כך שאותם אנשים הסובלים מן הבעיה וחווים ייאוש ובדידות, יוכלו לחוות משבים של אמפטיה והבנה".

הפרה הסגולה
Frank Gelett Burgess
1880

I never saw a purple cow;
I never hope to see one;
but I can tell you anyhow;
I'd rather see than be one!

מעולם לא ראיתי פרה סגולה;
אף פעם לא קיוויתי לראות אחת;
אך זאת אומר – ובדעת שקולה;
אעדיף לראותה, ולא להיות אתה.

תרגום קליל: שרית שץ

מתוך האתר: ארכנואודיטיס – ידע הוא עוצמה

www.arachnoil.com